

พลังอำนาจการศึกษาเชิงพื้นที่ในการจัดการทรัพยากรพื้นถิ่นของสังคมวัฒนธรรมล้านนาผ่านระบบโรงเรียนไทย

Area Based Empowerment in Managing Local Resources of the Lanna Cultural Society through the Thai Schooling

นพมาศ ภูเงินงาม¹, กฤติภัทร สระทองชุม², ชรินทร์ มั่งคั่ง^{3*} และ วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร⁴

Nopphamat Phungoenngam¹, Kittiphat Srathongchun², Charin Mangkhang^{3*} and Varintorn Siripongnapat⁴

นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่^{1,4},

นักศึกษาลัทธิศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่², และ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่^{3*}

Student, Bachelor of Education Program in Social Studies, Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand ^{1,4},

Student, Bachelor of Arts Program in History, Faculty of Humanities, Chiang Mai University, Thailand ² and

Thailand Associate Professor, Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand,^{3*}

*Corresponding author. Email address: charin.mangkhang@cmu.ac.th

Received: January 19, 2025 Revised: May 31, 2025 Accepted: August 31, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ถอดบทเรียนความสำเร็จและความท้าทายของการเรียนการสอนเชิงพื้นที่ในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นในโรงเรียน และ 2) เสนอแนวทางการสร้างสรรค์วัฒนธรรมซอฟต์แวร์ผ่านระบบโรงเรียนไทย โดยใช้แนวคิดพลังอำนาจทางการศึกษาเชิงพื้นที่เป็นกรอบวิเคราะห์หลัก การศึกษาเป็นแบบเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารควบคู่กับการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียน ครู ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้นำชุมชนในเขตชุมชนวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมล้านนาโดยเฉพาะหัตถกรรมเครื่องเงินในโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณอย่างต่อเนื่อง

การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ที่สามารถบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจ และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อย่างไรก็ดี ยังพบข้อจำกัดในด้านความสนใจของผู้เรียนยุคใหม่และศักยภาพของครูในการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมกับทักษะศตวรรษที่ 21 จากการสังเคราะห์ข้อมูล บทความนี้เสนอแนวทางการสร้างซอฟต์แวร์ผ่านระบบโรงเรียนไทย 5 แนวทาง ได้แก่ การออกแบบหลักสูตรเชิงพื้นที่ การเปิดพื้นที่เรียนรู้ร่วมกับชุมชน การบูรณาการทักษะสมัยใหม่กับวัฒนธรรม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการใช้ Soft Media สื่อสารวัฒนธรรม บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนสามารถเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่เวทีโลกได้อย่างยั่งยืน หากมีการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ที่เข้มแข็งและมีการบูรณาการอย่างสร้างสรรค์

คำสำคัญ: พลังอำนาจการศึกษาเชิงพื้นที่ ทรัพยากรพื้นถิ่น สร้างสรรค์วัฒนธรรม บริบทผู้เรียน ระบบโรงเรียนไทย

Abstract

This article aimed to 1) extract lessons learned from successes and challenges in teaching local culture in schools, and 2) propose guidelines for creating soft power culture through the Thai school system. using the concept of educational power in local contexts as the main analytical framework. This qualitative research employed document analysis alongside field data collection through in-depth interviews, focus group discussions, and participatory observation. The target group included students, teachers, a school principal, and community leaders in Wua Lai community, Chiang Mai Province, where

Lanna cultural learning particularly in silvercraft was continuously integrated into the curriculum at Wat Si Suphan Municipal School.

The findings revealed that place-based education effectively integrates local wisdom into the curriculum, fostering students' identity, pride, and strong school community relationships. However, limitations included the declining interest of modern-generation students and the lack of teacher capacity to design learning activities that linked culture with 21st-century skills. From the data synthesis, the researcher proposed five key strategies to develop soft power through the Thai school system 1) designing place-based curricula rooted in cultural capital, 2) opening learning spaces for community and local wisdom holders, 3) integrating modern skills with cultural preservation, 4) building external collaborative networks, and 5) using soft media for cultural communication. This study suggests that schools can serve as powerful mechanisms for elevating local culture to the global stage, provided there is a strong, creative integration of place-based education.

Keywords: Area Based Empowerment, Local Resources, Cultural Creativity, Learner Context, Thai Education System

บทนำ

จากสภาวะสังคมในปัจจุบันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ทำให้หมันทัศน์ของผู้คนในแต่ละพื้นที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายของ โลกาภิวัตน์ ไว้ว่าการที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้สัมพันธ์ หรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วกว้างขวาง ซึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศเทศ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ค่อย ๆ ถูกกลืนกลายด้วยค่านิยมสมัยใหม่ที่มากับนวัตกรรมและเทคโนโลยี

วัฒนธรรมล้านนาในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติไทย ประกอบด้วยองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และทรัพยากรพื้นถิ่นที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของผู้คนในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์และสืบทอดอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการศึกษา ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอด สกัด และต่อยอดองค์ความรู้เหล่านี้สู่ผู้เรียน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและชุมชน (ภักดีกุล รัตนา และไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น, 2566; พระครูปลัดศิวิรักษ์ ภูทรรณานิ และคณะ, 2565) อย่างไรก็ตาม การศึกษาสมัยใหม่ของไทยส่วนใหญ่หมกหมุ่นเนื้อหาที่เป็นสากลมากกว่าความรู้ท้องถิ่น ส่งผลให้วัฒนธรรมและทรัพยากรพื้นถิ่นค่อย ๆ เลือนหายไปจากกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียน

งานวิจัยหลายชิ้นได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในชุมชนของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมบทบาทของการศึกษาในฐานะ “พลังอำนาจเชิงพื้นที่” ที่สามารถเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นกับการพัฒนาศักยภาพของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการอนุรักษ์ การพัฒนา และการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ (เมธาวิ จำเนียร และคณะ, 2562; จีรพร นาคสัมฤทธิ์ และคณะ, 2566; ศุภักษรณ์ ปลื้มจิตต์มงคล และคณะ, 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การต่อยอดวัฒนธรรมล้านนาผ่านกระบวนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนไทย ที่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็น ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ในระดับประเทศ

การสร้างพลังอำนาจของการศึกษาเชิงพื้นที่ จึงเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการด้านการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นกลไกสำคัญในการออกแบบหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ รวมถึงสามารถตอบสนองต่อบริบทของชุมชนและสังคมได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ มิ่งขวัญ คงเจริญ และอาชญญา รัตนอุบล (2556)

ที่ว่า การใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับบริบทเฉพาะถิ่น การเสริมสร้างพลังอำนาจทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้คนในพื้นที่สามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของตนเอง ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีการศึกษาชุมชนต้นแบบจากทั้งชุมชนเมืองและชุมชนชนบท เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละบริบท

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีงานวิจัยและแนวคิดมากมายที่กล่าวถึงการศึกษาเชิงพื้นที่และการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นในโรงเรียน แต่ยังคงขาดการนำเสนอกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่ชัดเจนเกี่ยวกับ การศึกษาเชิงพื้นที่ ที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการออกแบบและประเมินผลการเรียนรู้ในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเน้นการเรียนรู้ที่มีบริบทของท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การสร้างอัตลักษณ์ และการพัฒนาศักยภาพชุมชนไปพร้อมกัน (วรชัย วิภูอุปโคตร, 2564)

ในขณะเดียวกัน แนวคิดซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ซึ่งเสนอโดย Nye, Jr. (1990) หมายถึง อำนาจอ่อนที่สามารถโน้มน้าวหรือสร้างอิทธิพลผ่านวัฒนธรรม ค่านิยม และความน่าสนใจ โดยไม่ใช้การบังคับหรืออำนาจทางกายภาพ ในบริบทของการศึกษาไทย การสร้างซอฟต์พาวเวอร์ผ่านวัฒนธรรมล้านนา หมายถึง การใช้ความงดงามของศิลปะ ภาษา ประเพณี และทรัพยากรท้องถิ่นเป็นพลังในการขับเคลื่อนอัตลักษณ์ของชาติทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งระบบการศึกษาไทยสามารถมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมคุณค่าดังกล่าวให้เกิดขึ้นในระดับโรงเรียน และขยายผลสู่เวทีสากล

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์และถอดบทเรียนเกี่ยวกับการสร้างพลังอำนาจของการศึกษาเชิงพื้นที่ในการจัดการทรัพยากรพื้นถิ่นของสังคมวัฒนธรรมล้านนา ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจอุปสรรค ความท้าทาย และแนวทางในการปฏิรูปหลักสูตรเชิงพื้นที่ให้มีความเหมาะสมและยั่งยืน ตลอดจนเชื่อมโยงแนวคิดการศึกษาเชิงพื้นที่เข้ากับการจัดการทรัพยากรพื้นถิ่น ผ่านกลไกของโรงเรียนไทย โดยวิเคราะห์บริบทที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แนวทางการจัดการทรัพยากร และบทบาทของโรงเรียนในการส่งเสริมวัฒนธรรมล้านนาให้สามารถต่อยอดเป็นพลังซอฟต์พาวเวอร์ที่ทรงพลังในอนาคต

บททวนวรรณกรรม

การศึกษาเชิงพื้นที่

แนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เป็นแนวทางการบริหารการศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ชุมชน องค์กรท้องถิ่น และสถานศึกษา เข้ามามีบทบาทในการกำหนดเป้าหมาย ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ และจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างเหมาะสม แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ โดยใช้โจทย์จากปัญหาในท้องถิ่นเป็นตัวขับเคลื่อนการจัดการศึกษา และเน้นการใช้ทรัพยากรภายในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง (สุพิรพัทธ์ พิมพ์มาศ, 2561; วรชัย วิภูอุปโคตร, 2564)

ทั้งนี้ การศึกษาเชิงพื้นที่ถือเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เสริมสร้างความเสมอภาค และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีความหลากหลายด้านคุณภาพในแต่ละภูมิภาคของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการยกระดับมาตรฐานและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้อย่าง นอกจากนี้ยังพบว่า การดำเนินการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ที่สามารถยกระดับบทบาทของโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการบริหาร การจัดการเรียนการสอน และการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ทัวถึง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

กรณีศึกษาเชิงพื้นที่ภายในโรงงานหัตถกรรมชุมชนบ้านวังไผ่ จังหวัดมหาสารคาม ยังสะท้อนให้เห็นว่า แนวทางการจัดการเชิงพื้นที่สามารถประยุกต์ใช้ในบริบทของการเรียนรู้จากแหล่งชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยการจัดองค์ประกอบพื้นที่การ

ผลิตให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ถือเป็นการส่งเสริมทั้งด้านการศึกษาและเศรษฐกิจชุมชนไปพร้อมกัน (รังสิทธิ์ ต้นสุชี และวรากุล ต้นทะนุเทวินทร์, 2566)

กล่าวโดยสรุป การศึกษาเชิงพื้นที่จึงมิใช่เพียงแนวทางการจัดการศึกษาเท่านั้น หากยังเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนผ่านระบบการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทและอัตลักษณ์ของพื้นที่

อำนาจทางการศึกษา

อำนาจทางการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจ กำกับ ทบทวน หรือควบคุมทิศทางการจัดการศึกษาในมิติต่าง ๆ ทั้งในระดับนโยบาย การบริหารจัดการ การใช้ทรัพยากร และการกำกับเนื้อหาวิชาการ โดยอำนาจนี้สามารถกระจายไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ได้ทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับสถานศึกษา โดยอำนาจทางการศึกษาสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ อำนาจทางการบริหาร อำนาจทางการคลัง และอำนาจในการตัดสินใจทางนโยบาย (สุกรี นาคแย้ม และจური วิจิตรวาทการ, 2561) ซึ่งในประเทศไทยมีความพยายามในการผลักดันการกระจายอำนาจมาแล้วนับตั้งแต่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมีกฎกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2550 ว่าด้วยการกระจายอำนาจทางการศึกษาเป็นกลไกรองรับ แต่ในทางปฏิบัติกลับยังไม่เกิดการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง เนื่องจากโครงสร้างทางการบริหารยังคงรวมศูนย์อยู่กับส่วนกลาง โดยเฉพาะเขตพื้นที่การศึกษาที่ยังคงเป็นกลไกสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการในการควบคุมทิศทางการจัดการศึกษาในระดับโรงเรียน (วรารุณ วังระพันธ์, 2567)

การศึกษาของนักวิชาการไทย เช่น ชาญเกียรติ ไกรฤกษ์ (2565) ได้ชี้ให้เห็นว่า แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา และการเพิ่มบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา แต่ก็ยังไม่มีมีการออกแบบกลไกที่ชัดเจนเพื่อรองรับการถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางสู่สถานศึกษา ทำให้การตัดสินใจส่วนใหญ่ยังอยู่ในมือของรัฐส่วนกลาง อีกทั้งการประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดตั้งหรือรับโอนสถานศึกษายังมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและไม่สอดคล้องกับสภาพจริงของแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ ยังพบว่าการจัดสรรงบประมาณและบุคลากรยังไม่เป็นระบบและขาดความยืดหยุ่น ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง

การศึกษาของวรารุณ วังระพันธ์ (2567) ยังได้กล่าวถึงประเด็นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระดับท้องถิ่น โดยชี้ว่าอำนาจการสั่งการจากส่วนกลางที่มากเกินไป ส่งผลให้โรงเรียนไม่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม นโยบายทางการศึกษาที่เน้นรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ จึงเป็นส่วนหนึ่งของการผลิตซ้ำความไม่เท่าเทียมในสังคมไทย การผลักดันการกระจายอำนาจทางการศึกษาจึงควรมองเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม โดยให้โรงเรียนท้องถิ่นมีอิสระในการตัดสินใจออกแบบหลักสูตร พัฒนาเนื้อหา และจัดกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง ในทางกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 14 ได้รับรองบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะและส่งเสริมการศึกษาในพื้นที่ โดยระบุให้อปท. มีหน้าที่และอำนาจในการดูแลการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน มีสิทธิในการจัดตั้งสถานศึกษา และสามารถรับโอนสถานศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการได้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการในทางปฏิบัติก็ยังพบข้อจำกัดทั้งด้านกฎหมายงบประมาณ และการขาดกลไกรองรับการประเมินความพร้อมของท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การกระจายอำนาจยังไม่บรรลุเป้าหมายที่แท้จริงในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

โดยสรุป อำนาจทางการศึกษาในประเทศไทยยังคงอยู่ภายใต้โครงสร้างที่รวมศูนย์ แม้จะมีความพยายามในการผลักดันนโยบายกระจายอำนาจ แต่หากยังไม่มีการแก้ไขโครงสร้างที่เอื้อต่อการถ่ายโอนอำนาจอย่างแท้จริง ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทางการศึกษาจะยังคงอยู่ต่อไป ดังนั้น การปรับโครงสร้างอำนาจและเสริมสร้างศักยภาพให้แก่หน่วยงานท้องถิ่นและโรงเรียนจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะนำไปสู่ระบบการศึกษาที่มีความยุติธรรม ครอบคลุม และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในระยะยาว

ซอฟต์แวร์ทางวัฒนธรรม

แนวคิดเรื่อง อำนาจละมุน (Soft Power) ได้รับการพัฒนา Nye, Jr. (1990) นิยามว่าเป็นความสามารถของรัฐในการโน้มน้าวให้ผู้อื่นปฏิบัติตามสิ่งที่ตนต้องการโดยไม่ใช้การบังคับหรือผลตอบแทน แต่เป็นการสร้างแรงดึงดูดผ่านวัฒนธรรม ค่านิยมทางการเมือง และนโยบายต่างประเทศที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล แนวคิดดังกล่าวกลายเป็นกลยุทธ์ทางการทูตสำคัญในยุคหลังสงครามเย็น โดยเฉพาะในประเทศที่มีทรัพยากรด้านวัฒนธรรมอันหลากหลาย ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์ของรัฐและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ อีกทั้งยังนำไปสู่แนวคิด Smart Power ที่รวมพลังอำนาจทั้งแบบ Hard Power และ Soft Power เข้าด้วยกันเพื่อสร้างอิทธิพลที่ยั่งยืนและชอบธรรมในเวทีโลก

ในบริบทของวัฒนธรรม ซอฟต์แวร์ทางวัฒนธรรมได้ถูกนำมาใช้เป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างจุดขายทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของประเทศ เช่น ในกรณีของประเทศไทย บทบาทของกรมศิลปากร ราชบัณฑิตยสถาน และคณะ (2567) ได้เสนอกรอบแนวคิด 5F+2 ประกอบด้วย อาหารไทย (Food) ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Film) แฟชั่นไทย (Fashion) ศิลปะการต่อสู้แบบไทย (Fighting) เทศกาลและประเพณี (Festival) ร่วมด้วยศิลปะการแสดงพื้นบ้าน และความเชื่อ ตำนานท้องถิ่น ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นทุนวัฒนธรรมที่สามารถต่อยอดเชิงเศรษฐกิจผ่านกลไกซอฟต์แวร์ทางวัฒนธรรม โดยผู้เชี่ยวชาญคาดการณ์ว่าควรมีการจัดวางยุทธศาสตร์แบบองค์รวม สนับสนุนการพัฒนาทั้งในระดับอุตสาหกรรม บุคคล และนโยบายของรัฐ เพื่อขับเคลื่อนสู่ Smart Power ที่สร้างผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการทูต

นอกจากนี้ การศึกษาเปรียบเทียบซอฟต์แวร์ทางวัฒนธรรมของไทยกับเกาหลีใต้โดย Park (2025) ชี้ให้เห็นความแตกต่างเชิงกลยุทธ์อย่างชัดเจน โดยเกาหลีใต้ใช้กลไกของรัฐอย่างเป็นระบบในการส่งเสริมวัฒนธรรมร่วมสมัยผ่านกระแส Hallyu เช่น K-pop K-dramas และภาพยนตร์ ซึ่งสร้างภาพลักษณ์ของประเทศให้ดูทันสมัยและน่าดึงดูดใจในสายตาชาวต่างชาติ ขณะที่ประเทศไทยเน้นการส่งออกวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น ศิลปะการแสดง อาหาร และเทศกาลประเพณี เพื่อแสดงอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่เต็มไปด้วยมิตรภาพ ความสงบ และความกลมกลืนทางจิตวิญญาณ โดยเฉพาะในแง่ของการทูตเชิงวัฒนธรรมผ่านอาหารหรือที่เรียกว่า gastrodiploamacy ซึ่งประเทศไทยมีความได้เปรียบจากการสนับสนุนของภาครัฐ

ทั้งนี้ ซอฟต์แวร์ทางวัฒนธรรมสามารถแสดงออกผ่านการคุ้มครองมรดกทาง วัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นรูปธรรมหรืออรูปธรรม ทั้งนี้ การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไม่เพียงแต่สะท้อนถึงการให้คุณค่าแก่ความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ยังทำหน้าที่เชื่อมโยงรัฐกับชุมชนท้องถิ่น รวมถึงสร้างความร่วมมือในระดับโลกผ่านการทูตแบบมีส่วนร่วม ชี้ให้เห็นถึงการใช้ซอฟต์แวร์ทางวัฒนธรรมในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การฝึกอบรม และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อภาพลักษณ์ของประเทศผู้ให้ทุนและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงในระยะยาว (Singh et al., n.d.)

โดยสรุป วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้แสดงให้เห็นว่า ซอฟต์แวร์ทางวัฒนธรรมไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์ประเทศเท่านั้น หากแต่เป็นแนวทางการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ที่สามารถผสมผสานมิติเศรษฐกิจ การศึกษา การทูต และอัตลักษณ์ชาติไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืน ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการใช้ซอฟต์แวร์ทางวัฒนธรรมมักมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีนโยบายส่งเสริมที่ชัดเจน และใช้ทุนวัฒนธรรมของตนอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ ประเทศไทยมีศักยภาพที่จะพัฒนาและต่อยอดซอฟต์แวร์ทางวัฒนธรรมให้เข้มแข็งขึ้น หากสามารถสร้างกลไกบูรณาการจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเพื่อสร้างความร่วมมืออย่างยั่งยืน

การถอดบทเรียนความสำเร็จและความท้าทายในการเรียนการสอนเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นในโรงเรียน

การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในบริบทของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณประสบความสำเร็จในด้านการบูรณาการองค์ความรู้จากชุมชนเข้าสู่หลักสูตรการเรียนการสอน โดยโรงเรียนได้พัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องเงินล้านนา ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนวาวาย เนื้อหาของหลักสูตรครอบคลุมตั้งแต่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เทคนิคการออกแบบลวดลาย ไปจนถึงกระบวนการผลิตเครื่องเงิน โดยใช้การเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติร่วมกัน ทั้งนี้มีการเชิญนักปราชญ์ในชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้าร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ในชั้นเรียนควบคู่กับครูผู้สอน ส่งผลให้

ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง อีกทั้งยังมีการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น เช่น เทศบาลนครเชียงใหม่ ที่ให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณและการจัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานของนักเรียนสู่สาธารณะ โดยการประเมินผลการเรียนรู้มุ่งเน้นที่การประเมินตามสภาพจริงผ่านผลงานของนักเรียน ซึ่งสะท้อนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในมิติต่างๆ ได้อย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของผู้เรียนที่เป็นเด็กยุค Generation Alpha ซึ่งเติบโตท่ามกลางเทคโนโลยีดิจิทัล มีความสนใจแตกต่างจากเจนเนอเรชันก่อน และไม่ให้ความสำคัญกับการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นมากนัก ข้อมูลจากครูผู้สอนและผู้นำชุมชนชี้ให้เห็นว่า นักเรียนมักมุ่งเน้นความสนใจไปที่เส้นทางการศึกษาและอาชีพในอนาคตที่ไม่เกี่ยวข้องกับการมรดกทางวัฒนธรรม ทำให้จำนวนผู้สืบทอดองค์ความรู้ท้องถิ่นลดลง โดยเฉพาะเมื่อองค์ความรู้ดังกล่าวส่วนใหญ่ยังคงอยู่กับผู้สูงอายุในชุมชน อีกทั้งยังพบว่า ครูผู้สอนยังขาดเครื่องมือในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนยุคใหม่ รวมถึงขาดการอบรมต่อเนื่องในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ ส่งผลให้การพัฒนาลักษณะที่ยังไม่สามารถตอบสนองบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จึงสะท้อนให้เห็นว่า การเรียนการสอนเชิงพื้นที่สามารถเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านระบบโรงเรียนไทยได้จริง หากได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสมและมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานภายนอกอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกันยังแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลไกสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อให้การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถตอบโจทย์ของผู้เรียนในยุคสมัยใหม่ และสามารถต่อยอดเป็นพลังทางวัฒนธรรม หรือซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นในระดับสากลได้อย่างแท้จริง

แนวทางการสร้างสรรค์วัฒนธรรมซอฟต์พาวเวอร์ผ่านระบบโรงเรียนไทย

ระบบโรงเรียนไทยมีศักยภาพสำคัญในการเป็นกลไกสร้างสรรค์วัฒนธรรมซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชนและบริบทท้องถิ่นอย่างมีความหมาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการผลักดันวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่เวทีสากลอย่างยั่งยืน จึงสามารถเสนอแนวทางการสร้างสรรค์วัฒนธรรมซอฟต์พาวเวอร์ผ่านระบบโรงเรียนไทยได้ 5 แนวทาง ดังนี้

1. การออกแบบหลักสูตรเชิงพื้นที่ที่เน้นทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น

โรงเรียนควรพัฒนาหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยดึงเอาทรัพยากรทางวัฒนธรรม เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี งานศิลป์ หัตถกรรม และวิถีชีวิต มาเป็นเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านโครงงานหรือปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตซ้ำและต่อยอดทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน

2. ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนและปราชญ์ท้องถิ่น

โรงเรียนควรเปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ทั้งในฐานะแหล่งเรียนรู้ และในฐานะผู้สอน โดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้านและผู้มีความรู้เฉพาะด้านที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้เชิงวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง สิ่งนี้ไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงประสบการณ์จริง แต่ยังส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนซึ่งเป็นหัวใจของการสร้างพลังอำนาจการศึกษาเชิงพื้นที่

3. พัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการอนุรักษ์วัฒนธรรม

การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ควรถูกมองว่าเป็นเรื่องดั้งเดิมหรือย้อนยุค แต่ควรถูกพัฒนาให้สามารถอยู่ร่วมกับโลกยุคใหม่ได้ โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนใช้ทักษะด้านเทคโนโลยี การออกแบบ การสื่อสาร และนวัตกรรม มาผสมผสานกับทุนวัฒนธรรม เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์จากเครื่องเงินล้านนา การสร้างสื่อดิจิทัลเล่าเรื่องชุมชน หรือการจัดนิทรรศการเสมือนจริง เพื่อเผยแพร่สู่วงกว้าง

4. พัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างโรงเรียนและสถาบันภายนอก

ควรมีการเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรม เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทรัพยากร และวิธีการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการจับมือกับมหาวิทยาลัย หน่วยงานวัฒนธรรม หรือภาคธุรกิจสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่สามารถต่อยอดไปสู่ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม หรือกิจกรรมสร้างสรรค์ที่สามารถเผยแพร่ในระดับชาติและนานาชาติ

5. ผลักดันการสื่อสารวัฒนธรรมผ่าน Soft Media ในระบบการศึกษา

โรงเรียนควรสนับสนุนให้นักเรียนมีโอกาสผลิตสื่อสร้างสรรค์ เช่น สารคดีสั้น บล็อกวิดีโอ นิทานดิจิทัล หรือพอดแคสต์ที่น่าเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย น่าสนใจ และร่วมสมัย เพื่อให้วัฒนธรรมเหล่านี้สามารถเป็นพลังอำนาจทางอ่อนที่เข้าถึงผู้คนในวงกว้าง โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ทั้งในและต่างประเทศ

จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาไม่เพียงมีเป้าหมายเพื่อถ่ายทอดความรู้ทั่วไป หากแต่สามารถเป็นพลังทางวัฒนธรรมที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นและสร้างคุณค่าร่วมในสังคม โดยเฉพาะการออกแบบหลักสูตรเชิงพื้นที่ที่เน้นทุนวัฒนธรรม การดึงปราชญ์ท้องถิ่นมาร่วมถ่ายทอดความรู้ การผสมผสานทักษะศตวรรษที่ 21 กับการอนุรักษ์วัฒนธรรม รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันภายนอกและการใช้ Soft Media ในการสื่อสารวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนไทยสามารถเปลี่ยนจากการเป็นเพียงสถานที่เรียนรู้ทั่วไป มาเป็นศูนย์กลางของการสร้างสรรค์วัฒนธรรมร่วมสมัยที่มีรากฐานจากท้องถิ่น และพร้อมขับเคลื่อนไปสู่ระดับสากลได้อย่างยั่งยืน แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดพลังอำนาจการศึกษาเชิงพื้นที่ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนและการสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากบริบทจริง อันจะนำไปสู่การพัฒนานักเรียนในฐานะพลเมืองที่มีจิตสำนึกรักท้องถิ่น เข้าใจรากเหง้าวัฒนธรรมของตนเอง และสามารถแปลงวัฒนธรรมนั้นให้เป็นนวัตกรรมสร้างสรรค์ได้ในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

1) แนวคิดพลังอำนาจการศึกษาเชิงพื้นที่ เน้นบทบาทของโรงเรียนในฐานะศูนย์กลางของการเรียนรู้ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างโรงเรียน ชุมชน และทรัพยากรทางวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยไม่พึ่งพาอำนาจส่วนกลางเพียงอย่างเดียว แนวคิดนี้สอดคล้องกับการสร้างความยั่งยืนทางการศึกษาในระดับท้องถิ่น และสามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการออกแบบและประเมินผลกระทบของการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ต่าง ๆ

2) การเรียนรู้วัฒนธรรมเชิงปฏิบัติที่หลอมรวมกับการเรียนรู้สมัยใหม่ การเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นถิ่นที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ เช่น หัตถกรรมเครื่องเงินล้านนา สามารถผสานกับทักษะศตวรรษที่ 21 เช่น การใช้สื่อดิจิทัล การคิดสร้างสรรค์ และการสื่อสาร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้เกิด “นวัตกรรมทางวัฒนธรรม” ที่มีศักยภาพต่อการสื่อสารในระดับนานาชาติ

3) รูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการสร้างอัตลักษณ์ร่วม กรณีศึกษาชุมชนเครื่องเงินในโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณ พบว่า การเชิญปราชญ์ชาวบ้าน และการบูรณาการความรู้ชุมชนเข้าสู่หลักสูตร ทำให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมหลายรุ่นที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็เกิดแรงบันดาลใจในการเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรม

4) ขอฟด์ฟาวเวอร์จากโรงเรียน: เครื่องมือทางวัฒนธรรมเชิงนโยบาย โรงเรียนไทยสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา ขอฟด์ฟาวเวอร์ทางวัฒนธรรม โดยอาศัยการเรียนรู้ในระดับท้องถิ่นเป็นฐานราก แล้วต่อยอดผ่านสื่อสร้างสรรค์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม เพื่อขยายพลังทางวัฒนธรรมของชาติสู่ระดับสากล โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองที่ต้องเผชิญกับแรงกระแทกของกระแสโลกาภิวัตน์

5) กรอบแนวคิดการออกแบบหลักสูตรเชิงพื้นที่สำหรับวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผลการศึกษได้พัฒนา โมเดลแนวทาง 5 ประการ สำหรับการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นในโรงเรียนไทย ได้แก่

1. การออกแบบหลักสูตรเชิงพื้นที่ที่เน้นทุนวัฒนธรรม
2. การเปิดพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกับชุมชน
3. การพัฒนาทักษะสมัยใหม่ควบคู่กับการอนุรักษ์
4. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายนอก
5. การใช้ Soft Media เป็นเครื่องมือสื่อสารวัฒนธรรม

ภาพที่ 1 โมเดลแนวทาง 5 ประการ

สรุป

พลังอำนาจของการศึกษาเชิงพื้นที่ในการจัดการทรัพยากรพื้นที่ถิ่นของสังคมวัฒนธรรมล้านนา ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนไทย โดยมีโรงเรียนเทศบาลวัดศรีสุพรรณและชุมชนวัวลายเป็นกรณีศึกษา พบว่าการบูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสามารถเสริมสร้างอัตลักษณ์ ความภาคภูมิใจ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังเป็นจุดเริ่มต้นที่ทรงพลังในการต่อยอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นซอฟต์แวร์ที่สามารถขับเคลื่อนไปสู่ระดับสากลได้อย่างยั่งยืน โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกกลางที่เชื่อมโยงชุมชนกับระบบการศึกษา โดยเฉพาะการออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่น ใช้นวัตกรรมวัฒนธรรมเป็นฐาน และเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เช่น กิจกรรมหัตถกรรมเครื่องเงินล้านนา ซึ่งสะท้อนบริบทของชุมชนวัวลายอย่างลึกซึ้ง อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญ ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนยุค Generation Alpha ที่ไม่ให้ความสำคัญกับรากเหง้าทางวัฒนธรรม การขาดแคลนเครื่องมือและทักษะของครูในการจัดกิจกรรมเชิงพื้นที่ ตลอดจนการขาดกลไกสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเป็นระบบ

เพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมซอฟต์แวร์ผ่านระบบโรงเรียนไทย ผู้ศึกษาเสนอแนวทางที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) การออกแบบหลักสูตรเชิงพื้นที่ที่ใช้นวัตกรรมวัฒนธรรมเป็นแกนกลาง (2) การเปิดพื้นที่ให้ชุมชนและปราชญ์ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม (3) การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการอนุรักษ์วัฒนธรรม (4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันภายนอก และ (5) การส่งเสริมการสื่อสารวัฒนธรรมผ่าน Soft Media เช่น สื่อดิจิทัล นิทานออนไลน์ หรือพอดแคสต์ โดยทั้งหมดนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมศักยภาพผู้เรียน แต่ยังเปลี่ยนโรงเรียนไทยให้กลายเป็นศูนย์กลางของการสร้างสรรค์วัฒนธรรมร่วมสมัยที่มีรากฐานจากท้องถิ่น และสามารถแปลงคุณค่าเหล่านั้นให้เป็นพลังทางวัฒนธรรมที่ทรงอิทธิพลบนเวทีโลกได้อย่างยั่งยืน

การจัดการศึกษาจึงมิใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่คือพลังทางสังคมและวัฒนธรรมที่สามารถกำหนดทิศทางของชุมชนและประเทศชาติ หากโรงเรียนไทยสามารถปลดล็อกอำนาจจากส่วนกลาง และมีอิสระในการจัดการทุนวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างแท้จริง การศึกษาไทยก็จะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้าง Soft Power ที่มีรากเหง้ามั่นคงและส่งเสียงไปถึงโลกได้อย่างภาคภูมิใจ การศึกษาครั้งนี้จึงไม่เพียงเสนอโมเดลการจัดการเรียนรู้ใหม่ แต่ยังตั้งคำถามสำคัญต่อระบบการศึกษาไทยว่าโรงเรียนของเราพร้อมหรือยังที่จะเป็นผู้นำวัฒนธรรมร่วมสมัยที่สร้างจากฐานรากของท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- คชาภรณ์ ปลั่งจิตต์มงคล, บุญสม เกษะประดิษฐ์, และปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2560). อัตลักษณ์ครูภูมิปัญญาไทยภายใต้
อำนาจครอบงำของระบบการศึกษา: กรณีศึกษา ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทอผ้า) ภาคอีสาน. *วารสาร
รังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*, 3(1-2), 1-23.
<https://doi.org/10.14456/jrgbsrangsit.2017.14>
- คณิตชลท์ จงบุญ. (2565). *การบูรณาการกลไกเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนผ่านภูมิปัญญา พิธีกรรมและวรรณกรรมท้องถิ่น
จังหวัดลำปาง*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เจีย เหลียง, บุญชู บุญลิขิตศิริ, และรสา สุนทรายุทธ. (2566). การยกระดับเครื่องเงินแบบดั้งเดิมของชนเผ่าเหมียวเมืองเชียงซี
สู่ชุดเครื่องประดับเงินร่วมสมัย. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(2), 127–
143. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-ar/article/view/266804>
- จิรพร นาคสัมฤทธิ์, ปนัดดา ลาภเกิน, บุญธิดา ม่วงศรีเมืองดี, อารมย์ จันทะสอน, ปัญญา ไวยบุญญา, ศศิธร โคสุวรรณ,
ประภัสสรยอดสง่า. (2566). การจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิสังคมภูมิวัฒนธรรมเพื่อการสอนสังคมศาสตร์. *วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 42(3), 325-339. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/humsujournal/article/view/263509>
- ชาญเกียรติ ไกรฤกษ์. (2565). *ปัญหาทางกฎหมายการกระจายอำนาจทางการศึกษาไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*.
[วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
<https://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/8477>
- ชัชฎา ขวรางกูร และสรชัย ขวรางกูร. (2565). การพัฒนาสื่อดิจิทัลมรดกทางวัฒนธรรมไทย ด้วยแบบจำลอง 3 มิติ เชิง
สถาปัตยกรรม พระนารายณ์ราชนิเวศน์ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคล
สุวรรณภูมิ*, 4(2), 266–280. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/art/article/view/260781>
- ชนันภรณ์ อารีกุล. (2562). การศึกษาทางเลือก: รูปแบบการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับเจนเนอเรชันแอลฟา. *วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(3), 270–283. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/204999>
- ธิดาภูมิ ต๊ะมั่ง, จุฬามาต มหาไม้, และสมศักดิ์ ก่ำทอง. การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
โดยจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *Journal of
Roi Kaensarn Academi*, 9(12), 2370–2387. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/275794>
- บุญรอด ริมทอง และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2566). กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*,
11(7), 2853–2867. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/267448>

- ไพรัช สุขเกษม. (2567). *การพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมชุมนุมตามแนวคิด Soft Power เพื่อเสริมสร้างทักษะการพูดภาษาอังกฤษสำหรับการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. [การค้นคว้าอิสระหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต]. NU Intellectual Repository.
<http://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/6495>
- พระครูปลัดศิวัช ภาทรญาโณ, พระครูธีรสุตพจน์ พระมหาสง่า ไชยวงศ์, และสุวิน มักได้. (2565). การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนในหมู่บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารธรรมวิทย์*, 3(1), 364-378. <https://firstojs.com/index.php/JDW/article/view/1051>
- ภักดีกุล รัตนา และไพโรจน์ ไชยเมืองขึ้น. (2566). บทบาทการสร้างสรรค์และการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมล้านนาของพระราชชายาเจ้าดารารัศมี. *วารสารไทยศึกษา*, 17(2), 51-72. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/TSDJ/article/view/264255>
- มิ่งขวัญ คงเจริญ และอาชญญา รัตนอุบล. (2556). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชน เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้. *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences*, 7(2), 19-36.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/sduhs/article/view/5136>
- รังสิทธิ ต้นสุชี และวรากุล ต้นทนะเทวินทร์. (2566). การศึกษาเชิงพื้นที่ภายในโรงงานพัฒนารวมชุมชน เครื่องเรือนหวายและผักตบชวา บ้านวังไผ่ ตำบลลาดพัฒนา จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบและการก่อสร้าง*, 5(3), 58-69. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/Jadc/article/view/264648>
- เมธาวี จำเนียร, กรกฎ จำเนียร, และศศิพัชร บุญขวัญ. (2562). แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาแบบตลอดชีวิตของสถาบันการศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารราชพฤกษ์*. 17(3). 112-121.
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Ratchaphruekjournal/article/view/205411>
- รวี รัตนไพศาลกิจ. (2564). *การพัฒนาหลักสูตรนวัตศิลป์จากทุนทางวัฒนธรรมล้านนาสำหรับเยาวชนโดยใช้การคิดเชิงออกแบบ*. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต]. Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD). <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/5577>.
- วรารุณ วัชรพันธ์. (2567). การขับเคลื่อนนโยบายทางการศึกษากับการกระจายอำนาจทางการศึกษาสู่ท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 44(3), 186- 216. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/utccjournalhs/article/view/272819>
- วรกมล วงษ์สถาปนาเลิศ, สุตสวาท จันทรดำ, สุภารัตน์ เทพพิมล. (2567). อำนาจละมุน (Soft Power) กับจุดขายทางวัฒนธรรมไทย. *วารสารศิลปการจัดการ*, 8(1), 382-400. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jam/article/view/268763>
- วรชัย วิภูอุปโภคตร. (2564). การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 13(3), 320-332. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/242784>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556) *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุกรี นาคแย้ม และจรี วิจิตรวาทการ. (2561). การกระจายอำนาจทางการศึกษาในประเทศไทย: ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางการบริหารและการจัดสรรอำนาจ. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*. 11(4). 1-30.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/colakkujournals/article/view/163201>

- สุพิรพัชร์ พิมพ์มาศ. (2561). ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่. *วารสารการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน*, 2(2). 15-38.
<https://ejournals.swu.ac.th/index.php/Bodhi/article/view/10998>
- สุระพงษ์ สีมอก. (2566). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศาสนาและประเพณี โดยเน้นความร่วมมือของชุมชน. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 6(3), 1-13. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru/article/view/266400
- Nye, Jr., Joseph S. (1990). Soft power. *Foreign Policy*, No. 80, Twentieth Anniversary (Autumn, 1990), pp. 153-171. Published by: Washingtonpost. Newsweek Interactive, LLC.
<https://doi.org/10.2307/1148580>
- Park, T. (2025). THAILAND AND KOREAN CROSS-CULTURAL COMMUNICATIONS IN USING SOFT-POWER ETHICS. *Modern Academic Development and Promotion Journal*, 3(2). 228-248. <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/article/view/2191>
- Singh, J. P., Li, M.-H., Kaptanoglu, N., & Childress, E. (n.d.). *Soft power and cultural relations approaches in international heritage protection: A study commissioned from the British Council*. Schar School of Policy and Government, George Mason University.